

UNA PRODUCCIÓ DE MOM WORKS EN COPRODUCCIÓ AMB IB3

Maria I LA PEL·LÍCULA OBLIDADA

DIRECCIÓ I GUIÓ MARTA HIERRO I NÚRIA ABAD

PRODUCCIÓ EXECUTIVA NÚRIA ABAD I MARTA HIERRO PRODUCCIÓ EXECUTIVA IB3 NACHO TEJEDOR
DIRECCIÓ DE FOTOGRAFIA JUAN CARLOS AZPIROZ GRAFISME LUIS OZONAS MÚSICA ORIGINAL MIGUEL ÀNGEL LOZANO
ARREJAMENTS MUSICALS I MÚSICA ADDICIONAL MIQUEL BRUNET EDICIÓ OSLAYA ZAPATA
SO I POSTPRODUCCIÓ DE SO MARC FARRÉ POSTPRODUCCIÓ D'IMATGE JAUME ALCINA

UNA PRODUCCIÓ DE

MOM

IB
Ens Públic de
Radiotelevisió de
les Illes Balears

AMB LA COL·LABORACIÓ DE

G CONSELLERIA
O FONS EUROPEUS,
I UNIVERSITAT I CULTURA
B INSTITUT INDÚSTRIES
CULTURALS
ILLES BALEARS

Departament de Cultura, Patrimoni
i Política Lingüística
Consell de Mallorca

Fundació Mallorca Turisme
Consell de Mallorca

Mallorca
Film Commission

Sinopsi

Fins ara, Rosario Pi ha estat reconeguda com la primera dona a dirigir una pel·lícula sonora a Espanya: "El gato salvaje" (1936). Tot i això, una investigació iniciada per Filmoteca Espanyola planteja la possibilitat encara que hi hagués un altre títol anterior. Es tracta de "Mallorca", un curtmetratge localitzat recentment, i signat per Maria Forteza.

La troballa de la pel·lícula té una gran repercussió, no només en mitjans. Investigadors, acadèmics i periodistes intenten resoldre la gran incògnita que planteja la cinta: Qui era aquesta pionera dels inicis del cine sonor? Ningú havia sentit a parlar mai d'ella, fins ara.

El vessant artístic de Maria Forteza va més enllà. El seu net Miquel Àngel inicia un viatge personal i creatiu amb l'objectiu de reconstruir la vida de la seva padrina a Mallorca i Barcelona, així com el seu exili a Portugal després de la Guerra Civil.

La seva recerca revela que era cantant de sarsuela i cuplet, però que també amenitzava amb la veu les sessions de cinema mut que llavors començaven a proliferar. I és que el món de les varietats va acompanyar el cinema fins a l'arribada del sonor. Dos mons als quals Maria va pertànyer íntimament.

El personatge

Ningú havia sentit a parlar mai d'ella, fins ara. El seu nom va aparèixer en els títols de crèdit d'un curtmetratge oblidat i mal documentat. El que es creia una cinta muda més està a hores d'ara reescrivint les primeres línies de la història de cinema sonor espanyol. Aquest curt es diu "Mallorca" i la seva data és la gran incògnita que podria col·locar a Maria Forteza com la primera dona a dirigir una pel·lícula amb so en aquest país.

Però el vessant artístic de Maria Forteza va més enllà, i és el que constata aquest documental. Va ser una reconeguda cupletista que va debutar el 1924 al Teatre Líric de Palma amb el nom de Maruja la Isleñita, encara que

més tard desenvoluparia aquesta activitat com a Maria Mercè. Pertany, doncs, a un grup d'artistes que practicaven el teatre, la sarsuela i, les que sobresortien, el cuplet, com el cas de Forteza. La seva relació amb el món de l'art la va portar no només a entaular una relació amb Ramon Úbeda, sinó també amb l'amor que tots dos van professar al cinema, i que es va traduir a "Mallorca".

Els historiadors del cinema reconeixen que el nom de Maria Forteza no apareix a la premsa de l'època. Ningú, entre els cercles de la història de cinema espanyol, sembla conèixer-la, ni situar-la en context. Un misteri que envolta així mateix tot el relacionat amb

la gestació del seu curtmetratge, del qual no existeixen registres sobre els seus anys de producció, ni tan sols si algú va arribar a veure una pel·lícula que inicialment es va creure no es va estrenar en cinemes.

La mallorquina Maria Forteza és, així, una nova pionera per a la història del cinema espanyol. El descobriment de la seva obra posa sobre la taula el nom d'una directora esborrada de la història. Un nom que ara ja es pot posar al costat de les poques pioneres conegudes de cinema a Espanya com Rosario Pi, Elena Jordi, Helena Cortesina, Margarita Alexandre i Ana Mariscal.

Fotogrames dels títols de crèdit de "Mallorca".
Maria Forteza.

El descobriment de l'obra de Maria Forteza posa sobre la taula el nom d'una directora esborrada de la història. Un nom que ara ja es pot posar al costat de les poques pioneres conegudes del cinema a Espanya com Rosario Pi, Elena Jordi, Helena Cortesina, Margarita Alexandre i Ana Mariscal

Elena Jordi.

Rosario Pi.

Helena Cortesina.

Ana Mariscal.

Descripció argumental

El músic i compositor Miquel Àngel Lozano rep una telefonada d'un periodista que li demana si ell és el net de Maria Forteza. Li explica que la Filmoteca Espanyola ha recuperat "Mallorca", un curtmetratge de set minuts dirigit a principis dels anys trenta per la seva padrina, el que podria significar que ella seria la primera dona a realitzar una pel·lícula sonora a l'Estat.

Encara que ell no la va conèixer, la seva mare li va contar moltes coses d'ella. Que era cupletista i artista de varietats, però el que no sabien és que hagués dirigit cap pel·lícula, encara que amb el seu marit, Ramon Úbeda, que era productor cinematogràfic, va treballar com a dobladora.

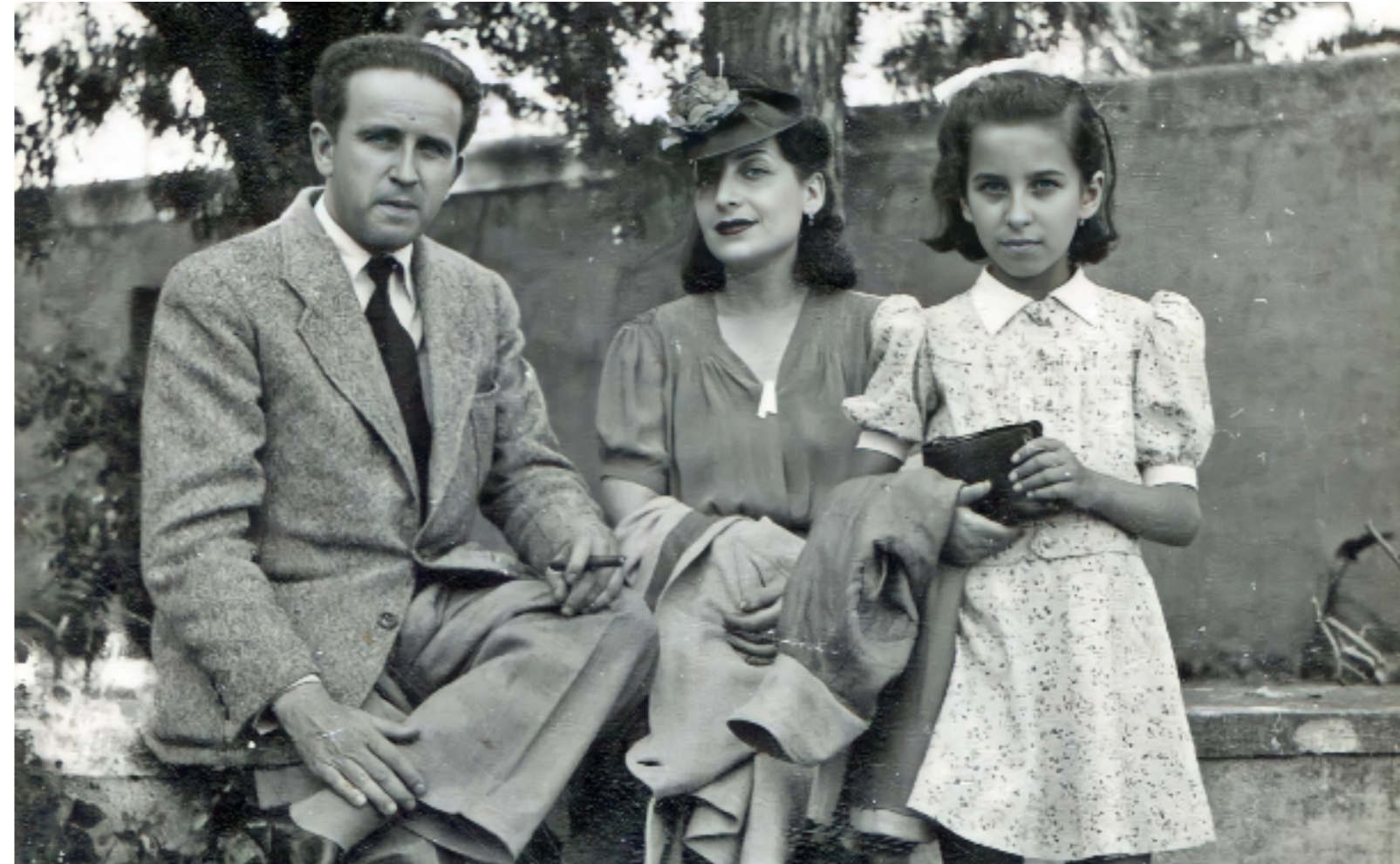
Juntament amb la seva filla, la parella s'exilià a Lisboa dos anys

després del final de la Guerra Civil, on van romandre durant nou anys, on sembla que obriren un cinema i na Maria continuaria desenvolupant la seva carrera artística, si bé va passar de cantar cuplets a cantar fados. Problemes conjugals, acabarien amb Maria Forteza i la seva filla Marita tornant a Mallorca el 1950, i Ramon Úbeda iniciant un periple americà que el portaria a Brasil, Argentina i Uruguai. Mai més tornarien a veure's.

Aquest descobriment de Maria Forteza com a cineasta fa que Miquel Àngel emprengui un viatge per conèixer de prop la història de la seva padrina que el durà a Barcelona i Madrid, expressant les seves troballes a través de la seva música, que anirà component al llarg del metratge. Aquesta banda sonora

inspirarà l'estètica musical del documental així com la barcarola "Mallorca, opus 202", d'Albéniz, ho va fer en el curtmetratge dirigit per la seva padrina, que també s'anirà desvetllant al llarg del documental.

Miquel Àngel fa així en aquest documental una recerca als seus orígens, que el du a bussejar en l'abundantíssima documentació que hi ha a les seves famílies, en forma de cartes, fotografies, vídeos i reculls de premsa. La recerca el fa visitar els llocs on van viure els seus padris, trobar-se amb els seus familiars, ficar-se en els arxius a la recerca de més informació i, sobretot, musicant cada passa, produint una recerca tant històrica com artística i personal.

Ramón Úbeda, Maria Forteza i la seva filla Marita.

Estructura narrativa

“Maria i la pel·lícula oblidada” combina diferents elements narratius, amb l’objectiu de crear un documental dinàmic, amb un vessant històric i un altre artístic, íntimament entrelaçats. El documental mostra la recerca del net de Maria Forteza, Miquel Àngel Lozano, per poder reconstruir la història de la seva padrina d’ençà que rep la notícia de la seva autoria, com a cineasta a principis del segle XX, de la que possiblement sigui la primera pel·lícula sonora de l’Estat.

Així, “Maria i la pel·lícula oblidada” transita entre aquesta hipòtesi, ja que la seva pel·lícula podria estar realitzada a principis dels anys trenta, i altres que la daten als quaranta. Sigui com sigui, la troballa del seu documental col·loca Maria Forteza entre les pioneres del cinema a Espanya.

Miquel Àngel, fil conductor del documental, visita els llocs més representatius vinculats a la seva padrina, així com arxius històrics, espais que desvetlen com Forteza cantava sarsuela i cuplés, però també a les sessions de cine mut que aleshores començaven a proliferar. En context, s’observa com el món de les varietés va acompanyar el cinema fins a l’arribada del sonor.

La recerca del protagonista es desenvolupa cronològicament, amb seqüències específiques per a la contextualització històrica, entrelaçades intel·ligentment amb la història personal de Maria Forteza. Així, el fil temporal actual, de recerca personal i artística de Miquel Àngel, es creua amb el fil passat, a través de la imatge d’arxiu a partir de documentació familiar inèdita, material fotogràfic i cinematogràfic. També hi ha

fonts documentals històriques de Mallorca, Barcelona, Madrid i Lisboa.

La informació personal aportada pels diferents familiars a través d’entrevistes i situacions es completa amb l’aportació d’historiadors, tant mallorquins com d’àmbit nacional, especialistes en aquesta època concreta.

La música és un altre dels elements fonamentals del documental. Present des del primer moment, la seva missió és traslladar a l’espectador l’emoció dels moments d’aventura, la tristesa i decepció en la narració, de les injustícies, el dramatisme en la guerra i l’evocació en els moments de contemplació i de rememoració dels records familiars. Creada pel protagonista, Miquel

Miquel Àngel Lozano, net de Maria Forteza, compon la banda sonora del documental.

MARIA I LA PEL·LÍCULA OBLIDADA

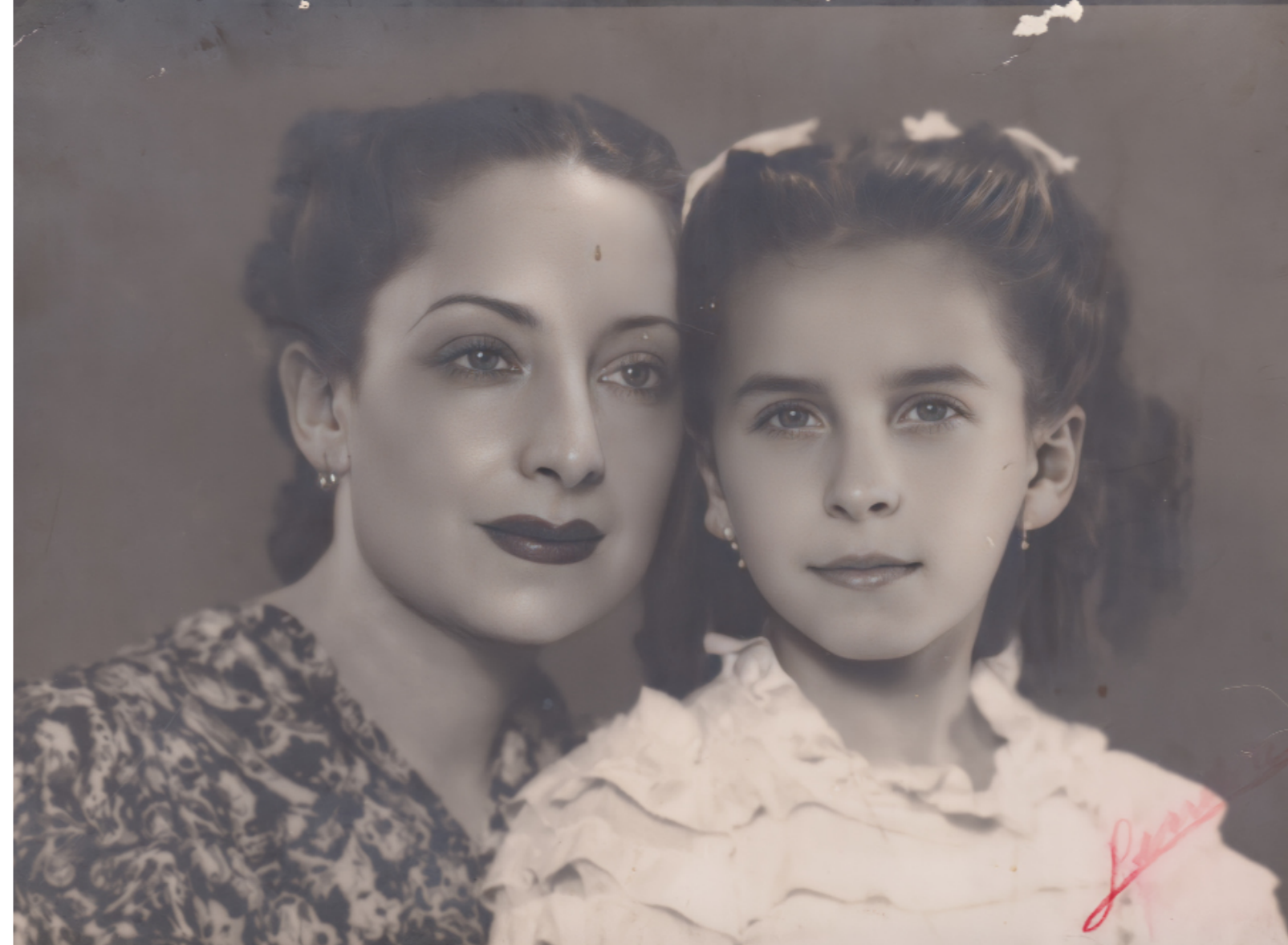
Un documental de Marta Hierro i Núria Abad

Àngel, professor de piano al Conservatori Superior de Música de les Illes Balears, és una part significativa del documental. El protagonista du a terme un procés de creació musical, inspirat en la vida de Maria Forteza. El documental segueix aquest procés creatiu, des de la composició inicial fins a l'enregistrament a estudi de les peces musicals que formen part de la banda sonora original.

Igual que la pel·lícula de Maria Forteza té com a base la música, en aquest cas d'Albéniz, el documental també té com a base la música creada especialment per aquesta recerca, amb l'afegit emocional de ser creada pel seu propi net. Així, la banda sonora juga un paper molt destacat per reforçar l'emotivitat d'aquesta història,

que en alguns moments es converteix en una road movie.

El documental juga amb l'espectador a anar descobrint els misteris sobre la història de Maria Forteza, per tal d'esbrinar, analitzant fotogrames, fotografies i documents, qui va ser ella i quina és la data de producció de la seva pel·lícula. D'aquesta manera es generen moments de suspens que porten l'espectador a desenvolupar les seves pròpies hipòtesis que, més tard, es poden confirmar o desmuntar.

“

El documental juga amb l'espectador a anar descobrint els misteris sobre la història de Maria

”

Tipus de projecte i públic objectiu

“Maria i la pel·lícula oblidada” és un documental fet per dones sobre dones que fan documentals. Fins al moment la història del cinema s’ha explicat gairebé exclusivament amb els títols realitzats per homes, d’altra banda, majoritaris. Aquest documental reverteix aquesta dinàmica per fer valdre l’obra de Maria Forteza, desconeguda fins ara, a través dels seus mèrits artístics.

Així, el documental va dirigit a un públic jove-adult que comparteixi cert interès per la cinematografia i per la història. Tot i que el film està fet de manera que pugui ser entès per tota classe de públic, incloent-hi als més petits.

Pel seu caràcter didàctic i informatiu podríem considerar les escoles i altres centres educatius com un objectiu important, perquè aquest documental vol ser una eina per a la creació noves vocacions cinematogràfiques, sobretot en nines, que poden trobar en la protagonista un mirall on reflectir-se. Sovint, institucions acadèmiques i científiques denuncien la manca de dones en el món del cinema, i la necessitat de crear referents que reverteixin aquesta situació.

Fitxa artística

Direcció i guió
Marta Hierro i Núria Abad

Producció executiva
MOM Works
Núria Abad i Marta Hierro

Direcció de fotografia
Juan Carlos Azpiroz

Música original
Miguel Ángel Lozano

Arrengaments i música adicional
Miquel Brunet

Edició
Osly Zapata

Grafisme
Luis Ozonas

So en directe i
postproducció de so
Marc Farré

Postproducció d’imatge
Jaume Alcina

Fitxa tècnica

Títol: Maria i la pel·lícula oblidada
Gènere: Llargmetratge documental
País: Espanya
Duració: 61’
Target: +12
Idiomes: català, castellà, anglès
Format: HD
Enllaç trailer: <https://vimeo.com/793074325>

Produccions de MOM Works

Marta Hierro i Núria Abad uneixen els seus camins professionals el 2014, després d'una llarga trajectòria. El desig d'explicar històries en profunditat ja les havia conduït al món del documental, especialitzant-se en temes socials, culturals, mediambientals, científics i de salut. Fruit de la seva trobada neix la productora MOM Works, amb qui han desenvolupat diferents projectes audiovisuals:

Maria i la pel·lícula oblidada (IB3-MOM Works, 2022).
Llargmetratge documental.

Munar (IB3-MOM Works, 2022).
Docusèrie de 4 capítols de 60'.

Dorothea on the rocks (MOM Works, 2022). Sèrie d'animació.

Memòries de Puerto Rico (IB3-Mom Works, 2021).
Llargmetratge documental.
Premi a la millor pel·lícula al Toronto Feedback Female Film Festival, al WPRN Women's International Film Festival i al Terres Travel Festival.

Retorn de Txernòbil (IB3-MOM Works, 2021). Llargmetratge documental.

El Rei (IB3-Mom Works, 2021).
Docusèrie documental de 6

capítols de 60'.

Dorothea y el Myotragus (IB3 – MOM Works, 2020).
Llargmetratge documental.
Premi a la millor pel·lícula als WRPN Women's International Film Festival i el Toronto Feedback Female Film Festival; millor documental als Independent Film Awards de Bristol, New York International Film Awards i l'Open Window International Film Challenge; Premi Ciutat de Palma d'Audiovisuals 2020 i menció especial a l'Evolution Mallorca International Film Festival.

La Batlessa (IB3 – MOM Works, 2019). Llargmetratge documental.

Balears Fa Ciència (IB3 – MOM Works – Cinètica, 2018).
Programa televisiu.

El viatge definitiu (Societat Balear de Cures Pal·liatives, 2016).
Llargmetratge documental.

—
L'equip de MOM Works també ha col·laborat en metratges d'altres productores, com directors, guionistes o directors de producció.

Pere Serra. Un home clau (IB3, 2019). Llargmetratge documental.

L'home més perillós d'Europa. Otto Skorzeny a Espanya (TVE – IB3 – Quindrop, 2019).
Llargmetratge documental.

Arrels (IB3 - Espiral, 2019).
Programa televisiu.

Illes en Transició (IB3 - Quindrop, 2018-2019). Docusèrie documental de 4 capítols de 60'.

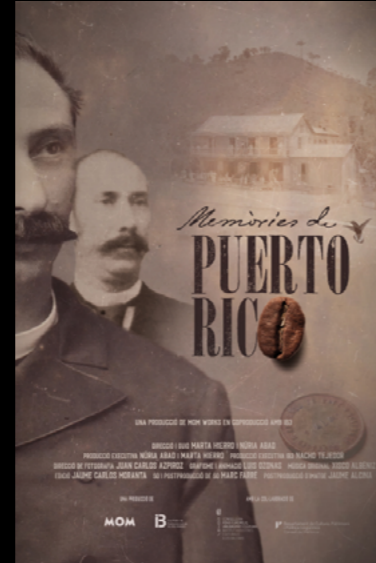
Una mirada cap enrere (IB3 - Quindrop, 2015, 2017). Programa televisiu

Destrucció creativa d'una ciutat (IB3 – Carles Bover, 2019).
Llargmetratge documental.

La Universitat (IB3, 2019).
Llargmetratge documental.

Espies en l'arena. Objectiu Espanya (IB3-Quindrop, 2017).
Llargmetratge documental.
Premi del públic al Festival Internacional de Cinema de Reus Memorimage.
Premi al millor documental al Festival Som Cinema de Lleida i al Festival de Cinema Ciutadà Compromès. Menció Especial com a millor documental de Memòria Històrica al Festival ExtremaDoc.

Agente Sicre, l'amic americà (TVE - TV3 - IB3 - Quindrop, 2013). Llargmetratge documental.

Contacte:

**Sor Francinaina Cirer, 61
07140 Sencelles**

**info@momworks.es
+ 34 656 62 69 81**